

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Vår ref:

Deres ref:

Dato: 06.05.13

Hørings svar

Vedlagt følger stiftelsen Signos høringssvar på «Levekår og tiltak for mennesker med utviklingshemming».

For Signo er det viktig å poengtere betydningen av tegnspråkmiljø. For døve mennesker med utviklingshemming er tegnspråk en forutsetning for at de skal bli i stand til å ytre sin mening og påvirke sin livssituasjon på livet ulike områder. Idealene om likestilling, likeverd og deltakelse forutsetter at døve og døvblinde personer med utviklingshemming gis mulighet til å forstå – og selv bli forstått – gjennom sitt eget språk. Dette krever tegnspråkmiljøer og - tilbud.

Vennlig hilsen

Stiftelsen Signo

Inger Helene Venås
generalsekretær

Grenseløs tro på menneskets muligheter ●●●

Hørings svar fra stiftelsen Signo:

Levekår og tiltak for mennesker med utviklingshemming

Språk er identitet

Språk er et grunnleggende menneskelig behov. Gjennom språket skaper vi vår identitet, og utvikler oss - sammen med andre mennesker som bruker det samme språket.

Integreringsidealet er godt, men det gjelder ikke for alle. For døve og døvblinde med utviklingshemming vil det å kunne leve i et miljø der de naturlig kan forstå, uttrykke seg, og bli forstått være avgjørende for livskvalitet, likeverd og deltagelse. Dette krever at de menneskene som er del av miljøet kan språket – tegnspråk.

Retten til å styre sitt eget liv

Prinsippene om selvbestemmelse og brukerinnflytelse er trukket frem i regjeringens informasjons- og utviklingsprogram "Mennesker med utviklingshemming skal heller ikke diskrimineres."

En av målsettingene til FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne er at mennesker med utviklingshemming skal få et selvstendig liv og kunne delta fullt ut på alle livets områder.

For døve mennesker med utviklingshemming er tegnspråk en forutsetning for at de skal bli i stand til å ytre sin mening og påvirke sin livssituasjon på livet ulike områder. Idealene om likestilling, likeverd og deltagelse forutsetter at døve og døvblinde personer med utviklingshemming gis mulighet til å forstå – og selv bli forstått – gjennom sitt eget språk. Dette krever tegnspråkmiljøer og - tilbud.

Signos tilbud på tegnspråk

Signo har siden 1898 gitt tilbud til døve og døvblinde med utviklingshemming eller andre bistandsbehov. I dag er det ca 960 personer som mottar tilbud fra våre virksomheter. Mange av dem har en utviklingshemming. De som arbeider i Signo har tegnspråkkompetanse, og tilrettelegger kommunikasjonen til den enkeltes behov.

Tjenestene omfatter bo-, omsorgs-, kultur og fritidstilbud, undervisning i grunnskole, videregående skole og voksenopplæring. Signo gir også arbeidstilbud i egne bedrifter og bistand til døve i det ordinære arbeidsmarkedet. Signos tilbyr også utredning, veiledning, avlastning og kurs. Virksomhetene ligger i Oslo, Andebu, Sandefjord, Bergen og Trondheim.

Kommuner som selv ikke kan tilby tjenester på tegnspråk fatter vedtak om tjenester og inngår deretter avtale om kjøp av disse tjenestene fra den Signovirksomheten det gjelder.

Mulighet for å bo i et tegnspråklig miljø

Den grunnleggende tanken er at døve og døvblinde med psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser har behov for et tilrettelagt miljø hvor forutsigbarhet er en del av deres hverdag. Dette gjør at de blir sett og ivaretatt, for å forebygge isolasjon og depresjon. Kompetansen på dette området er sentralisert på få steder i Norge. Det er nødvendig for å skape språkmiljø.

Det handler om mulighet for å få et varig tjenestetilbud på tegnspråk sammen med venner og personer som forstår deres språk. Og det handler om mulighet for å ta del i kulturelle aktiviteter og fritidssysler på en naturlig måte. Tegnspråket har avgjørende betydning for at disse personene skal oppleve likeverd, likestilling og deltakelse.

Helse og omsorgstjenester

Døve og døvblinde mennesker med utviklingshemming har svært varierende bistandsbehov. Det de har felles er at sansetapet gjør dem sårbare i forhold til å klare å oppfatte og fungere i verden rundt seg. Mange av dem har også psykiske lidelser. Disse tidvis svært komplekse utfordringene krever en spesialkompetanse som vanskelig kan bygges opp i kommunene. Disse tjenestene bør derfor samles og koordineres der hvor slik kompetanse allerede finnes.

Døve og døvblinde personer med utviklingshemming benytter seg også av det ordinære tjenestetilbudet i kommunen. De blir da ledsaget av tegnspråkkyndige medarbeidere.

Det å forstå og bli forstått er grunnleggende for ethvert menneske. Døve og døvblinde med psykisk utviklingshemming og psykiske lidelser har behov for et tilrettelagt miljø hvor forutsigbarhet er en del av deres hverdag. Det gjør at de blir sett og ivaretatt, og det forebygger isolasjon og depresjon.

Døve og døvblinde personer med utviklingshemming benytter seg også av det ordinære tjenestetilbudet i kommunen. De blir da ledsaget av tegnspråkkyndige medarbeidere. Helsehjelp til døve og døvblinde med utfordrende atferd er komplisert. Ved behov for akutt psykisk helsehjelp, kommer systemet ofte til kort på grunn av kombinasjonen utviklingshemming, språkvansker og psykiske lidelser. Betydningen av godt forebyggende arbeid, hvor tegnspråk og trygge relasjoner er en forutsetning, må derfor understrekes spesielt for de personene det her er snakk om.

Arbeid og dagaktivitet

Forslagets formulering om at individuelle behov skal ligge til grunn for valg av tiltak, ikke hvilken livsoppholdsyttelse vedkommende mottar eller hvilken type funksjonsnedsettelse personen har, støttes. Personer med sammensatte og komplekse bistandsbehov får i mindre grad tilgang til arbeidslivet. Arbeid og aktivitet gir et meningsinnhold i livet, struktur i hverdagen, et positivt selvbilde og er et viktig symbol på deltakelse i samfunnet. Ordningen med VTA bør derfor utvides slik at svakere fungerende deltakere kan inkluderes. Døve med utviklingshemming og innvandrerbakgrunn er en svært marginal gruppe. I mange tilfeller har hørselshemmingen eller døvheten ikke blitt oppdaget før etter en lang periode i Norge. Fokuset har vært på utviklingshemmingen. Dette resulterer ofte i manglende kommunikasjonsforståelse, manglende språkutvikling, utfordrende adferd og

isolasjon. I VTA/dagsenter hvor tegnspråk er den naturlige kommunikasjonsformen blir denne gruppen lettere integrert og det skapes en plattform for læring, utvikling og livskvalitet.

Utdanning og opplæring på tegnspråk

Alle mennesker i Norge har like rettigheter til utdanning. På tross av sterke rettigheter erfarer Signo at døve og døvblinde med ulike funksjonshemninger, mister mulighetene til opplæring hvis progresjonen er svak.

Siden 2007/2008 er det blitt stadig færre voksne som mottar spesialundervisning etter opplæringslovens bestemmelser.¹ Hørselshemmede, døve og døvblinde personer med utviklingshemming, som etter endt skolegang, velger å bo i sin opprinnelige hjemkommune er en spesielt sårbar gruppe. De har et særskilt behov for opplæring for å kunne vedlikeholde sine kommunikasjonsferdigheter.

Signo støtter forslaget om å utvikle en etter – og videreutdanningsstrategi for PPT, slik at de kan øke kompetansen på og bli bedre veiledere i forhold til den marginale gruppen som hørselshemmede med ulike funksjonshemmede og døvblinde er. Det er en fare for at spesialkompetansen om døve og døvblinde personer med utviklingshemming som Signo Kompetansesenter besitter, blir mindre tilgjengelig for dem som trenger den etter at Signo kompetansesenter ikke lenger er en del av Statped. Samarbeidet må derfor formaliseres ytterligere.

Signo ser positivt på at utdanningen av barnehagelærere og lærere skal styrkes. Dette må også gjelde for utviklingshemming kombinert andre vansker og hørselshemming. Tilskudd fra Utdanningsdirektoratet for å videreutdanne lærere og utvikle læremidler er et godt tiltak for å gi bedre og mer tilpassede tilbud.

-
- ¹ Voksne som mottar grunnskoleopplæring og som ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet for voksne, har rett til spesialundervisning (§ 4A-2)
 - Voksne som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon skal få bruke egne kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i opplæring – og også opplæring i bruk av disse (§ 4A-13).
 - Voksne har videre rett til bl.a. opplæring i grunnleggende ferdigheter som å lese og skrive, særskilt språkopplæring, opplæring i og på tegnspråk og opplæring i punktskrift.